

Կաշիարի շե կրնար հարաւային կողմանէ Մերգինէ
անդին տարածառած մասունքը, ուստի եւ ասի-
պւած ենք Տեսել թէ Նիբրուն է Տուր ու Քրիստո-
նորի սորահարթը : Ասորաւառակեց ապրիսնե-
րուն այս Նիբրունի Հետ՝ յայտնապէս նոյն է —
ինչպէս արդին Ենք մահացած է զանեան մեջա-
դոց Նորէլք (Sayce No. XXXVII, 12; 13; 15; 16), բնէր ալ այս ենթապաթեան կողմէ :

(C-2000-3-464)



Ա Ա Տ Ե Վ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՓՈՂՈՎՆԴԻՆՔ ՊՈՂՈՎՆ ՎՈՐԴՈՒՆ, ՎԱՏՄՈՒԹԵԱ
ՀՅՈՒՅ ՄԻԶՄԻՅՈՒՆ ՄԱՅԵԱԿՐՈՒԹԵԸ ԵՒԹԵՐ
ԼԱՅ ՀՅՈՒՅՔ ՆԿ. ՄԱՐԻ

($\overline{C} = \overline{F} = -\overline{B} = \overline{E} = \overline{A}$)

7. Աւոսիդ վարդապետ Այգելիցյան նկամք է եօթներորդ դիմուն. (§ 328—380) Վարդապետ Այգելիցյան վարուց եւ գրուածոց վրայ խօսելէն ետքը կը մար անոր առակաւոր խրատ-ները աենան, ընդհանրապէս այս ամէնը զդր հայագէտն հրատարակած է երրորդ հատորին մէջ՝ նորագործով “Առակը վարդապետ Այգելիցյան” (Գ, 67—93), բնականապէս ճոփարշ-ները ատամածը նաև ուրիշ կոյմանէ ալ բրափա-կարելի էր: Եւստի մի առ մի բողոք ոչյն առակնեմբ, յառաջ մի բերած են ուռու թարգմանութեամբ, Տամէմատու ած համապատասխան նիւթերու: Հետ յատկապէս առակաց միւս Հաւաքմանց մէջ, պարունակութիւնը լուսաբանուած, աղբերքը նշանակուած, եւն Կախ այսպէս ուսումնափ-րուած են “Ճ. Վաճառականաց, առակաւոր գրուածն եւ յարակից միւսները՝ “Կիլիայք եւ Խեցգեհետներ, “Քրիստու եւ Ճր բեւերքնու”, “Ովէ է բոլորագոյնն, “Մեծատուն եւ Մշակը, ” Երեք խեւ եւ աղջաւշ արքն, “Արձաթասէր եւ գանձքն, “Թէ որպէս երեւեցաւ ախտ շնու-թեան, “Մեծատուն եւ քեռորդին, եւ Գործ որ գիտէր զբժշկութեան արուեստ, ուստի հատածքն Ա—ԺԸ (բնագիր՝ Հար. Գր. 67—83 քննութիւն հ. Տ 328—339): Սակայն Հայա-գէտը կցած է տափակի հնդգ ուրիշ առակին ալ՝ բնականաբար քաղցրով Վարդապայ այլիւ-այլ խրատական գրուածներէն, յատկապէս յաճախ յիշուած Աս. Թանգ, ձեռադրէն զոր Հայագէտն 1893ի ուսումնական ուղեւորու-թեանէն հետք բերած էր: Այսպէս “Առակ եր-կորորդ, կամ առակն Այծերու թղթոյն առ

Քայլս, Թագուհիներ թագավորը, Քարադր, Մեկք
Մըրմունք եւն, որնց Հայերէն մնագիրներն ալ
Հազարդուած են. (§ 340—345, առակաց թիւք
ՔՐ—ՔԶ:)

կայ սահայն երկրորդ կարգ մ'ալ Համար-
ռօտ Հաւաքման առակաց Վարդանայ, աւելի
մանը կտորներ, զրոյն նշովան յարակից առաջ-
նոյն հրապարակած է Հայոց ետք (Ճար. Գ.
83—93) մե և նոյն (Մ և Ն) ձեռքադիմերեց
Սամոկ տասնեւսօթն Հաս են, այսինքն՝ Իշակաւիծ
Առիւծ սուս հրեանցացեալ, Արք եւ Խաղող
Զմեռնանինչը երէ, Սակաւածուր դորտունք
Մըրմանափիծ, Անոշաշնա բերան գաղափի որ լ
ժով, Թագաւոր եւ խոզ, Թագաւոր եւ շան
Թագաւոր եւ շուն եւ շոյն, Որդի թագաւորի
եւ կուռք, Երիտո իմաստաւէր, Կատու եւ մկոնը
Մայր եւ գող տղայն, Հողագործ, Իշխան եւ
արագիլ, Մըրմանք եւ փայտք, Ֆիֆի եւ մեղու-
(Ը—ԺԶ): Բնական եր որ ասոնք ուսումնասի-
րուէին նախընթացներուն պէս, յառաջ բերուե-
լով առս թարգմանութեամբ, Համեստու-
թեամբ նիւթենութիւն ուրիշ Հաւաքմանց, եւ աղբեր-
քար նշանակելի լուլ. (տես § 346—363.) Խոր-
Հըրացածութիւններուն համառու Հաւաքմանն
իմբերու մասին (յատկապէս և եւ Ք), ի մաս-
նաւորի նշանակելիվ Ձենեակց թ. 1108 ձե-
ռագինի որ 1318ին դրաւած է՝ Հաւաքում
ինորագրովս Առակը զոր ասեն իմաստունքն,
կը փակուի այս մաս (§ 364—366):

Յատկապէս յիշենալ “բ.” հաւաքման համար այն եղանակովթիւնը կ’ելլէ որ նախ այն իրեւ հաստատե՞մ ՝ Վարդանայ զբարեկելուն ուրիշ ապացոյց չկայ, բայց այն միայն որ կը գտնասի նոյնը մի եւ նոյն ձեռագրին մէջ չեղինակին վաւերական միւս գրուածոց հետ: Սակայն երկրորդ՝ նոյն հաւաքման առաջին առաջին առաջին ամէն կողմնակէ, նաեւ խմբագրութեան եւ լեզուի տեսակէ տուի, ստո գիւ Վարդանայ կը պատկանին կը մնի ինչիր մը, որ կարեւոր կէտ մնի է մեր գրականութեան մասմութեան համար այսինքն այն յիւ ՝ Վարդանէն յառաջ չըն եղած հայ մատենագիրներ, որոնք նպաստած ըլլան առակագրութեան եւ նոյն ճիւղին զարդացման Ահա այս խնդիրը մանրամասն կ’ուստամափրկէ Հայագէտն երկար հատածով մը: (§ 367:)
Մինչեւ Վարդան ուրիշ հայկական խրատաբան առակախօս հեղինակ մը չի գտներ քննիչը, միաւ մի աչքէ անցընելով աշ նշանաւոր իրատապանները Կման նիւթեր անշուշտ անժանոնթէին, մանաւանդ թարգմանականը (“Բարուա-

Խոս եւ Նմաններ, Քարսղի “Ացօրինյա, իւ
“Քարուախօսական տեղիկովթեամբքն,”) այնպէս
առանձին առակինք, մասնաւոնդ Նմանութիւնը
եւն: Այսպէս Յանի. Մանդուսոնի ըստ երեւալթի
առակ մը մեր առջևն կը դնէ, որ սակայն յատ
կապէս առակ մը կրնանց ըլլալ: Թերեւա Յանին
ուն Օձնեցն խրատականաց մէջ կրնան առակին
ներ գտնուիլ, որուն մասին թ. գարու պատմա-
դին Եռվշանեւս պթշ. (+ 925) մեծ գոյու-
թեամբ կը գրէ (տպ. Երաւ. 1867, էջ 128
—9) թէ այլ եւ հուսուն նոս Խնահուսուն բառ-
սով՝ յարդարեալ զղշացոցիս չար գործոց եւ
յորդորական ի պէտու պաշնարորական ասկին,
եւ որ տեղեակ գոլով բարդ քերթողական
շարագծաց, յատկապէս կրթական վարժից
թէ սականաց, ² եւն: Սակայն եթէ Օձնեցն
խրատականաց մէջ առակինք ալ խառնած ըլլայ
հաւանորէն սահմանափակ չափով ըլլալուն է եւ
ոչ ալ յօրինուած արտօր. եւ արդէն ոչ այն ժա-
մանակ եւ ոչ յարդրոներուն քով մինչեւ Ժր.
գար կը տեղմունք նշնր: Աս. Թանգարանի մէկ
ձեռագիրն (Մար. Nр. 5) չէ տարբերական Խրատու-
մունքուն անուամբ (թղ. 93ա—98բ):
Հաւանորէն Խորորով լնանեացի: ³ Գարձեալ Խրատու-
մը Մանուկ (թղ. 98բ—101բ)՝ լըլունէ դա-
տելցվ գործ ծգ—ծդ: գարուց, այնական ինչպէս
ձեռագիրն մը գրուած է 1210թն: Կայ Մով-
սիսի անուամբ ուրիշ կտոր մ’ալ կայ Հնա (101—
109բ): եւ թէպէս երկովքին մէջ ալ
առակինք կը պակսին, գուել Մովկէս կը գործածէ
առակն բառը յատուկ կերպով մը: Կայ ձեռ-
ագրին մէջ (թղ. 33ա—58ա) 4 ը գտնենք
Աւանույք հոգէնուագ իմաստաօրին իրատօն ոգէ-
շաչ զղշան եւ արտասուաց: որ ինուէն գա-

1860 Մայիսին առաջ ապա, ապ. Ամենա. 1860,
էջ 125-126. «Աստվածի ինչ է զօր ասեա, որդեւ թէ
զիսպացաւ երկու աւել շաբաթյօն եւ զիմն թաւաւը
կործէց և փափէցի ի նմանէ ի ի ժաման ամերիկաց մեր-
ձնայսց որ զնո՞ն շաբաթյօն մահարեց թաւաւն ունիցից
շաբաթյօն ապահովէց. եղանակի ին որ զի ի պա-
տահանաց են եւ պահան երկուից եւ Հայութաւը
նորու արհանդքեան անքարգն եւ անզին շաբաթյօն կործէց».

³ Այսինքն թէ ունի «ապահովթառավագույցն», (պօշտապահութառավագույց), ահա Baumgartnerի քննութիւնն «Պիշոյից ուրոց» է ZDMG 1886, էջ 465:

8 Թերեւս այս խորաց գտնուի այն «Բակի երանել-
ոյն խորացը» խորագրով բավարար հետեւն մէջ, զօր
ունի ձեռագիր մը բարձրահայեաց Ա-Աստուածածին Առ-
աջ. թթ. 228. (աւել ԶարբՀ., «Հին Դպրոց» Ա. 519. երրորդ
տար. 557.)

Յ Եթև հայոցին քով էջ 376 (Ճաղբ. Թիզ. 104ա.)
ասկացն ձեռագրին “Եր բան արակին դրամը կարգաւու և “Երբ
անառակին ինչպէս ուղած և հայոցէան ալ:

տելով ժ. գարու գործ կերեւայ: Ասոր մէջ Անանիա յանձնար պարդանայ իրատաներուն նմա-
ռութիւն մը կը ցուցնէ: յատկապէս աղջմքի հետով հատա մը (թշ. 44—45ա, բնագիրը
տես էջ 377) նիւթը կորմանէն նոյն է պարդա-
սաւած՝ Զմենան եւ գարուն, առաջինն հետ (տես
§ 189.) ուրիշ նաևնարանական հատած մը կա-
րեւոր է պայմ. որ իւր համեմատականն ունի քիչ
մ' ներքն յիշուելով Մերոպայ իրատարանին քովի:
Նշանաւոր է ժ. գարու Արքոցն Գրիգորի Կա-
րեկացոյն ասացեալ, մէկ խրան (Լազ. Տեմ.
թ. 1192, թղ. 248ր—271ա) իւր մէկ տեղովի
որ “Բարուտակասի, պատկերները կը պարունակէ
համաստիք”¹: Յայշանու Սարկապի “վան
քահանայութեան նրաներուն մէջ, որ 1343ին
գրաւուն ձեռագրէն հրատարակուած են”, Զ.
Ովուան վերջն կը լուսն “Արդ առ այս գործի բա-
զում էք են առանի բանէց, բայց շատ ու այս
պյառան, սակայն Սարկաւագ բառաներ չի գործ-
ածեր, եւ նաեւ “առակի բառու հօս ուրիշ
կերպ մէմենուն է: Ուրիշ իրատարան մատենա-
դիր մ'ալ կը գտնենք” Մերովի վարդապետ,
հաւանականորէն ծր. գարուն⁴, որուն բաղմա-

Երեք տեսակ՝ խորագիր կը յիշէ Տառելստիքներէն, մին կանչեայի Կարբէացուոց անուամբ (ժ. դար)։ Հմետ, նաեւ, մեր Շառացական, 1057։

2. Այս կառու է (Թթ. 42թ) «Զօր արթեակ աման
Նշ ու ինքանուն եւ աղտակել միին թեպաս եւ ցակացի
երակոր արփաննեն, ոչ ո կոր ճառակել ի հօր յօրին
մասն մարտը եւ առար վկան մի թեպաս եւ դաշինի ին-
կառու արփաննեն, ափորդիմ ընդունին: Այսպաս եւ բ-
ռաւա թեն և արտասուրն ինքանուր և Աստաւայ զի զո-
րդ յախտի մարքը յայնածած: Դ

4 Հրով. ի Սամբկեր Տայկանիակը, Գ. (տպ. Ա. Եղիշեա, 853.) սես անդ՝ էջ 30: Ձեռադիրն յԵրզնիա քրուած ընթեր գրութիւն մըն է 21.թ — 1343) թուին. (սես անդ՝

և Հայոցէտ (էջ 378) յառաջ կը մերէ առ խօսքը.
Գուշ Տիգր Աստված հաւատացնց թագավոր
պայմանագրին ի պատրաստութեան եւ խօսմակալու-
թիւն առ անձնեանք, զայ և զերիին նոյսը ի սիրու
աստանակորաց, եւ զարացաւց զառաւեր նոյսը ի վերա-
կանաց թշնամաց նոյսը, իւ ինչունց դրու բոյ Տիգր
պայմանագրին իւ զարիստիւն իւ պայմանա-
թիւն իւ զեր ուր խօսեած իշխանութիւն իւ իշխանութիւ-
նաց: Ասէ իւ հետեւցներ ու Շղմինան ոյն ժամանակ
ապրէն եղը իւ Հայու արքայութեան շնար, ոյլ քաջազնու-
թանաց պայ եւր պատրաստութեան յայսը, ուստի իրը
պաքր իշխանաց ժամանակ (Ժ. Ք. գար) մինչեւ Արքինոյ
քայլութեան սկզբանութիւնին: Եւ իրասուն մէջ
պայսը կը յիշէ՝ Քամանչարուն, որտ սահման գուուր
հեծնանակ գրեաց ժամանակ նըգամի:

թիւ գրուածները պահած է Լազ. ձևաբանի յշխեալ ձեռագիրը¹: Հսու ի միջի այլոց “միայնակեցաց” մասին խօսելով կը գտնենք սա նմանաբանականները (թղ. 95ա) “այնպիսին ճրագունք են առանց լուսոյ, աչք են առանց տեսանելոյ, աղբեւ-դր են առանց ջրոյ, ծառք են գաւացացեալ առանց պտղոյ, որք զանուասն ունին եւ ոչ զագագակարութիւն, որիշ տեղ մը (թղ. 117բ—118ա) մեծ նմանութիւն ունի Անմիայի իմաստափրի վերոյ յիշուած տեղացն. (ըստիրը տես էջ 380—1.) ԺՔ. գարու Նշանաւոր իրատաբան-քարոզիւ մըն էր Յակ. Տառապշին՝ ժամանակակից Գոյի, որուն մասին իիրակոս Գանձակիցի (տպ. Ձեսետ. 1865, էջ 106) կը գրէ թէ եւ էր վարդապետն Յոհաննէս շրջագայ տեղուո՞ի ի տեղի շրբով, քարոզելով զբանն Աստուծոյ եւ ուսուցանելով զբարի Փարս մարդկան, ԺԿ—ԺԴ. գարէն նշանաւոր իրատաբան մըն է Յակ. Երշուաց, զըր յիշելու առիթ ունեցանք, եւ որուն եկեղեցական-վարդապետական Խրամ Հասարակաց, ընմնութիւններ ունի Վարդապան առանաներուն հետ, բայց առանց առանց ինականապէս շնչ պակիս նմանաբանութիւններ, ինչպէս հետեւեալ առակամերձ օրինակը (Ճպգր. էջը. թ. 1631, թղ. 119ա). “Զգութիւննակ լցու եւ շոշ յարեգակնեւ իջնաւ եւ մուսանէ ընդ ամենայն երգս եւ լրասամուսն եւ ըստ չափոյ մեծութեանն եւ փոքրիութեանն ձեւանայ եւ զըրս ի տունն են լուսաւորէ. Նոյնպէս եւ հաւատն յԱստուծոյ ի մարդկի իշխանէ ի միտու եւ ի Հոգիս նոցա ընակէ եւ բատ մեծութեան եւ փոքրիութեան ընդունողացն առակեալ լինիւ: Ի հարկէ այս կար-

գիներ չեն պակսիր ուրիշ տեղեր ալ, նաեւ
ծեկ—ծը, դարերէն։^t

Այս ամէնէն ետքը պէտք էր եղակացընել
պոլը Նախընթաց առաջամասի բրոֆեսանց ար-
դիւնքները, ասայան գրակալով նաև այն կէտը թէ
նէն մաս ունի Վարդան յիշեալ եղակաց
հաւաքիմնաց մէջ չնպնդնել զի հետեւի Նախընթաց
թաղանքը որ մինչեւ Վարդան Այգեկից չներ-
գտներ Հայ մատենակիր մ'որ փորձած ը Կայ-

յօրինուածաբար առավաներ իստանել իրատաներու, և ասով պակագրութեան զըաղիլ: Միւս կողմանէն տեսանկը իրմէ՝ վաւերական «առավաւոր» իրատաներ, ընդհանրագէս առավաներ: Աւասի «Արդանենք», առավաց հաւարանն զիմանին առաջ ստոքի, ամբողովովն եւ միակ կապուու է Վարդանայ անուան հետ (տես § 368): Վարդանայ գլխաւոր նպատակն եղած է ի հարիէ գլխաւորաբար «Հոգեշահու նիւթեթր եւ իրատանան վերաբանութեամբ կամ յորդորակով աւարտած է միշտ իւրաբանչւութը: Իր գլխաւոր նիւթեթրն ալ են, ինչպէս արդէն վերը նշանակեցնամք մղութիւնքն եւ անոնց գէմ առափինութիւնքն պատահացրացնել, այնպէս որ իւր գլխաւոր մատանենք առնուած են աւետարանն (յաշակապէս Մարկ. է., 21—22): Ես առթիւ յասած գլխաւոր քերէ հայագէւալ՝ համեմատութեան համար «Յանիստապատում» գրոց մէկ տեղն՝ երկարուցածակ բարութեանց եւ չարութեանց (տպ. Աննետ. 1838, էջ 43): Աւասի իւր առավաւոր նիւթեթր եկեղեցական-կրօնական է. ուրիշ կարգիներ՝ յատկապէս զւու աշխարհական նիւթեթրով առանձիներ՝ գծուարա կրօնա Արդանայ վերաբուուլ (տես § 368): Ի հարիէ Հո-

ւ Հետակիրք (Լազ. շեմ. №. 1192) իր ծեւ-ծԶ-
գորեն, ունի սու կարողեց, (ան) հպատակի ցոլ՝ էլ. էլ.
379-380). - 1. (Թթ. 78p-79p). «Ասորին Մեռաւու մար-
դպակին աստածին լիլ. լիլնին եւ պրասաւու լիլ. որ
անձը ես», - 2. (Թթ. 80p-90p). «Ասորին իմաստա-
թիւն Սպազմակին եւ շնամելուն տանձնու եւ պլ. իբրա-
հու հոգելուն քամից եւ հնամեց Տեղ ընդ Քառ. եւն. -
3. (Թթ. 90p-95p). «Ասորին գործեալ վասն ոզըմու-
թեան որ անձն ոզըմութիւն եւ անձնին իւսու ազըմ-
ութիւն եւն. - 4. (Թթ. 95p-107c). «Ասորին վասն մահուն եւ
աւուր զատաստափին և հաւատուուն գործոց բարեց եւ
շարեց» Եւ արդ պարս է յիշել զար մահունին եւն. -
5. (Թթ. 107p-109p). «Պատասխան վասն այսորին օր գիտ-
չերին փափէն» Գամեն ի պլ. զատաստափ վասն պարորին;
փափէն զբրուսն եկեղեցւոյ յաւուր քատանորդացն եւն: -
6. (Թթ. 109p-112p). «Պատասխան վասն պահուց եւ
պարուցին եւ դժունթեակցի և Համբէր ի բ ասուս ազ-
մանին եւն. - 7. (Թթ. 122p-124p). «Ասորին վասն սիրոյ
եւ իմաստին զբանակին ի իսան Վատուուց: Պարտեա-

(Հար. Բ., 124) (2-րդ մարտ թ. 5, թվ. 6ը
ի բարձր վիճեց կաթեց
ուր բազում ժամանակս ի ...գրաւեցն առառաջան

1. Այսպէս հայագետը (էջ 382) յառաջ կը բերե
կառոր մը՝ վասն աղաւթից հարցումն դրաւեքէն՝ ի ձեռ
առաջն Առ Թափ. № 8 (Ձեռախ ինք. Թիւ-Թաթ)

վերայ պատուաթի մից եւ
ուս առներ զի՞ն:

Ցողունի առակն թէ
զարդարուած Առաջայ պարտ
չ լեկ մարտուոյ անդու-
դար և բան ու անհամա-
րտ է. ու զի յըրդու յէք
անգամար, նայ առակն առ-
կա տօնի առնե և են կափ-
քանչ զգանք առաջ գի բարու մը
ապրեան ի լեցուն, եւ շատ-
կորեան զի ու լուցին. զի
որ լէտ եւ ոչ առնե, մէկ
մաք է. եւ որ ոչ կափ
լուն ապաք կառաւու է. զի
ոչ առնե ունի զարդար ա-
ռային իր ըրց:

Այս կետին (տես § 370) եւ ընդհանուրապէս յորդորակներու նշանակութեան մասին ինդիք ընելու ժամանակ (տես § 371) պէտք չէ աչքէ փախցնել որ ալ շատ անդամ՝ պատզիսի և Տողեցան, Խրատո-յորդորակները կրնան կեղծ ըլլալ. Եւ ընդհանրապէս առաջի մը յայտարարած բարոյականն մտադրութեան արժանի է. այս տեսակէտով բաւական անշարժար բաներ կը գտնուին հաւաքմանց մէջ (տես § 372.)

Տեսանք վարդան առակախօնն եւ իւր առակաները: Այսուհետեւ գժուար չէ որոշել այս ինչիրն ալ թէ ո՞րչափ կապ ունի Վարդանյաց անունն այս՝ «Վարդանեան», առակաց բազմանունն հաւաքմանց հետո: Ի հարկէ այնչափ միայն առաջն եղաւ այս ճիշդին առաջիբայս, իրմէ ըլլալով նաև շարու ո՞պակներու որոնք ապագայ հաւաքմանց հիմնական խաւը կամեցն: Անկէ աւելիին, նշանիի հաւաքմանց կազմուղուն, ճնշանալուն եւ զարդանալուն սկզբանաւոմար չէ ինքն: Եւ ընդհանրապէս ասոր մակնութիւնը փնտուելու է ոչ այնչափ մատենագրի մը գործունեւթեան մէջ, որպահ նյոյն ժամանակին ԺՔ—ՃԳ. գարերու: Հոգւոյն մէջ, որ այնչափ կաթողին սէր մը ցուցուցած է առաջներու, զցցներու եւ նմանեաց, եւ այս ոչ միայն ի Հայո (տես § 373): Այսպիսի զարդացմանց գիւղաւոր գործոններէն եւ նաև այսպարագմանը որ այսպիսի հաւաքմանն ամէկ կողմնանէ սիրելի ատազդ կը մատակարարէն իրատաքան-քարողախօնեանը, միւս կողմնանէ կը գործածուէին դպրոցներու մէջ ալ որով մանական էր անոց աճիլն ու ծովանանը եւ նոր հաւաքմանց ծագիլն: Ուստի Վարդան այն գերին ունեցաւ Հայոց մէջ, ինչ գեր որ ունեցած է Հռոմուլու յեւրոպա: Արդէն ուրիշ զգգա-

¹ Համալուսի (Romulus) մասին յառաջ կը բերէ Հերվիէսի մէկ խօսք (Hervieux, Les fabulistes latins I, 277). Բժշկ պատճենի անձնական անձնագիրը պահպանվում է Հայաստանի պատմական ազգային թանգարանում:

କ୍ଷୁଗାକୁ କ୍ରିବେଲ୍ଯଦନ୍ତର ଅଳ୍ପ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ପାକିଫିର. ମିଶରିନ୍
“ବ୍ୟାରାପୋନ୍ହାନ୍ତିର” ଲ୍ଯାନ୍ଡାର୍ଜିଟିକ୍ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶୀକାରୀ ଫିର-
ମାନୁଷାଙ୍କ, ଶୈଳଭ୍ରାନ୍ତକାରୀ, ମିଶରିନ୍ ଉଭୟମଧ୍ୟକାରୀଙ୍କ, ଶୈ-
ଳଭ୍ରାନ୍ତକାରୀ ମାନୁଷମଧ୍ୟକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକୀୟରେ ଅନ୍ତର୍ବାଦ,
(ଅନ୍ତର୍ବାଦ ଅନ୍ତର୍ବାଦ ୩୪୭-୩୭୬.)

Այսու հետեւ կը մնար խօսիլ միայն այն
յատկանիներու վրայ ալ, որ Վարդանեան հաւ-
աբմանց հիմնական խաւին կը վերաբերին եւ
անոնց աղքերաց մասին (§ 377—380), յատ-
կապէս քննութեան առնելով՝ յորդորականաց
սկսելու ձեւն մէջ կողմանէ զարդանայ խրատ-
երու եւ միւս կողմանէ հաւաքմանց մէջ
(§ 377.) շշտեղով այն կեան որ լիզուական
պարագանենս անպէս են որոշելու Վարդա-
նայ իսկական առակները հաւաքմանց կեղծ կամ
յետամատ առակներէն: Վասն զի Վարդան
քրչափ ալ քրարու լիզու գործածէ՝ նուազ
աւամքարան ալ չէ հեղինակ մ'որ կը դրէ օրի-
նակի համար “անփոշիման... կանկին... ըլուղն”
եւն: (տես § 378.) Վարդանայ առակաց նիւ-
թերն երեք գասակարդի կրնան մատնուիլ, կա-
ռումն ունենալով իւր երեք գլխաւոր աղբի-
երեւն, այսինքն՝ Ա. Գիւր, “բարուստիս”, իւր
փնտանան ձեւին մէջ եւ “սոսլուեան”, առակներ,
որոց համեմատական տեղերը նշանակուած ալ
թ գտնենք (տես § 380.): Ասկէ եարը կը մնայ
աղքիւներու տեսնել:

(ကျော်စွဲပြန်လည်)

4. B. S.

— 1 —

ԳՐԱԿԱՆ

ԵՒԿԱՐ ԵՒ ԵՒՐ ԵՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ո՞եր ուսումնասիրութեան վերջը հասած՝
կը մայ միակ կետ մալ քննութեան առնուլ,
որ մասցենել տառա Փեղրոս, եւ եղան իր մակ հաւա-
գութ և բեր կարգին, պահես որ Հռոմանախ անոնքն ի
դժբախ եղան օվոլիկան բացառութեան մը որ կոզ-
անելու յայտարարութ ու թե մերու մասնաւութ ու այլ-
մասնաւու զրախնանաթեան մէկ տեսակը. եւ պա բան կը
ցուցնէ այլ պարագան սկանառաց մէջ կը տանեն նոյն
փափոսը զգ գործառաւու սկ մասին այս հաւաքանց հասա-
րութ նախական բնադրին այստիեւա որդինանց մասն
էնք, այլ նաև այստիեւա համար որսեց առանձին